

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Фінансів
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 201 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072»Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

«Державні та муніципальні фінанси»

(назва магістерської програми)

на тему: «Удосконалення міжбюджетних відносин в Україні»

(назва теми)

Виконавець:

студент 6 курсу фінансово-економічного
факультету

Єрмолюк Катерина Олександрівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волкова Оксана Георгіївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН.....	6
1.1 Сутність міжбюджетних відносин	6
1.2 Види та форми організації міжбюджетних відносин	15
1.3 Особливості регулювання міжбюджетних відносин в Україні.....	22
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ СТАНУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	33
2.1 Загальний аналіз міжбюджетних відносин бюджетної системи України.....	33
2.2 Оцінка впливу фіскальної децентралізації на формування місцевих бюджетів України	39
2.3 Оцінювання субвенцій в системі міжбюджетних трансфертів України.....	51
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	64
3.1 Зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин.....	64
3.2 Проблемні питання організації міжбюджетних відносин в Україні.....	74
3.3 Шляхи вдосконалення організації міжбюджетних відносин в Україні.....	82
ВИСНОВКИ	94
Список використаних джерел	99

ВСТУП

В умовах економічної нестабільності, модернізації суспільних політичних та економічних відносин, значно актуалізуються питання формування ефективних механізмів державного стимулювання та регулювання економічної діяльності в регіоні, спрямованих на протидію деструктивному впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища та створення сприятливих умов до забезпечення економічного зростання в країні.

Протягом останніх років система міжбюджетних відносин в Україні зазнала значних трансформацій – від традиційного безсистемного та необґрунтованого механізму міжбюджетного перерозподілу ресурсів до побудови ринкової системи бюджетного регулювання заснованої на ефективних методах та інструментах.

Для реалізації системи фінансових відносин між місцевими та центральними органами влади основним інструментом є міжбюджетні відносини. Їх ефективна реалізація є дієвим чинником економічного та політичного розвитку України. Саме тому вони постійно перебувають у процесі удосконалення, який спрямовується на вирішення завдань щодо забезпечення соціально-економічного зростання як окремих адміністративно-територіальних одиниць, так і всієї держави, усунення розбіжностей у рівнях розвитку регіонів і посилення фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

Дослідженням питань реформування міжбюджетних відносин займалися такі вчені як: М.Азаров, С.Астіон, І.Боярко, О.Люта, О.Калетник, Г.Макаров, Ф.Ярошенко та інші.

Питанням ефективно організації міжбюджетних відносин, крім вищезазначених, займаються Т.Боднарук, О.Заброцька, Н.Корень, М.Кульчицький.

Проте, незважаючи на значний плюралізм думок щодо сутності та ролі міжбюджетних відносин в процесі економічного розвитку регіону, етапів та напрямків їх реформування, питання вдосконалення взаємовідносин державного та місцевих бюджетів, в умовах фінансової нестабільності та адміністративно-територіальної реформи все ще залишаються не вирішеними, що актуалізує потребу подальших досліджень у цій сфері.

Об'єктом дослідження є міжбюджетні відносини в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між бюджетами всіх рівнів України в процесі формування та використання фінансових ресурсів.

Метою даної роботи є розгляд теоретичних та практичних аспектів міжбюджетних відносин, а також розробка пропозицій щодо їх удосконалення в Україні.

Досягнення цієї мети потребує виконання низки завдань:

- визначити сутність міжбюджетних відносин;
- дослідити види та форми організації міжбюджетних відносин;
- систематизувати особливості регулювання міжбюджетних відносин в Україні;
- здійснити аналіз міжбюджетних відносин бюджетної системи України;
- визначити оцінку впливу фіскальної децентралізації на формування місцевих бюджетів України;
- оцінити субвенцій в системі міжбюджетних трансфертів України;
- розглянути зарубіжного досвіду організації міжбюджетних відносин;
- визначити проблемні питання організації міжбюджетних відносин в Україні;
- виявити шляхи вдосконалення організації міжбюджетних відносин в Україні.

Методи дослідження. У ході вирішення поставлених завдань кваліфікаційної роботи були використані наступні методи дослідження:

аналіз і синтез, сходження від абстрактного до конкретного, методи порівняння та узагальнення, метод класифікації, розрахунковий метод, методи математичного моделювання.

В процесі написання роботи були використані звіти державних органів влади, підручники, посібники, монографії, матеріали спеціальних видань, періодичних видань, а також інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що фінансовою основою розвитку будь-якої держави є бюджетні кошти, напрями та обсяг використання яких визначають соціально-економічний стан країни в майбутньому. Особливу роль відіграють міжбюджетні відносини, що представляють собою відносини між державою, АР Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України. Саме ці відносини є головним інструментом забезпечення належного функціонування національної бюджетної системи.

2. В роботі доведено, що метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень. Таким чином, створення обґрунтованої системи міжбюджетних відносин є гарантією забезпечення збалансованого соціально- економічного розвитку країни.

3. Аналіз дохідної частини місцевих бюджетів України показав високу залежність від ресурсів державного бюджету: протягом 2013–2017 років спостерігається достатньо високі абсолютні показники та високу частку офіційних трансфертів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів.

4. В роботі встановлено, що реформування системи міжбюджетних відносин характеризується такими основними змінами: система вирівнювання податкоспроможності є більш ефективною, ніж система балансування, оскільки саме за умов її використання місцеві органи влади мають стимули до розвитку адміністративно-територіальних утворень, що може стати одним з ключових факторів забезпечення ефективності децентралізації та реформи адміністративно-територіального устрою. Нова система міжбюджетних трансфертів передбачає відповідальність держави,

шляхом надання субвенцій, за розвиток та фінансування: надання освіти загальноосвітніми навчальними закладами; надання медичних послуг населенню та проведення заходів з питань втілення в життя програм з охорони здоров'я; забезпечення підготовки робітничих кадрів професійно-технічними закладами; фінансове забезпечення реалізації державних програм соцзахисту населення.

5. Встановлено, що за період 2013-2017рр. частка трансфертів з державного бюджету зросла з 8,0% ВВП у 2013 р. до 9,1% ВВП у 2017 р., зросла й частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів, доходи місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів зростають повільнішими темпами (34,5% у 2016 році), ніж загальна сума доходів місцевих бюджетів (37,2% у 2016 році), що свідчить про нарощування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок трансфертів, які надходять з державного бюджету. Дане явище протирічить основним ідеям бюджетної децентралізації – нарощення дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок власних ресурсів

6. Встановлено, що запровадження у 2015 році надання з державного бюджету місцевим бюджетам, замість дотації вирівнювання, нових видів трансфертів призвело до звуження прав органів місцевого самоврядування щодо їх використання. Встановлено, що освітня та медична субвенції становлять 21,4% доходів місцевих бюджетів України. Решта міжбюджетних трансфертів, що надійшли з державного бюджету, у загальній структурі займають лише 6,2% у 2017 році проти 11,7% у 2015 році. Традиційно у структурі трансфертів субвенції з соціального захисту населення займають значну частку: 48,2% від усіх міжбюджетних трансфертів у 2017 році проти 36,4% у 2015 році.

Механічне збільшення частки соціальних трансфертів у структурі доходів не має пропорційної залежності зі ступенем нерівності у суспільстві. Недосконала політика надання соціальних трансфертів призвела до того, що

соціальні виплати не зменшують, а навпаки, збільшують нерівність у розподілі доходів.

7. Аналіз структури доходів місцевих бюджетів України показав, що фінансову основу здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень становлять податкові надходження: їх питома вага в структурі доходів місцевих бюджетів не зменшується нижче, ніж на 81%, відбулися суттєві зміни у їх структурі: частка податку на доходи фізичних осіб скоротилася на 23 в.п., при зростанні частки місцевих податків і зборів на 19 відсоткових пункти.

8. В роботі здійснено аналіз показників бюджетної децентралізації: коефіцієнту децентралізації видатків у 2017 р. збільшився до 47,51%, порівняно з 41,48% у середньому за 2010–2014 роки, модифікованого коефіцієнту децентралізації видатків – до 51,11%, порівняно із середнім показником 42,97% за цей період. Після розширення переліку податків, що зараховуються до місцевих бюджетів, коефіцієнт децентралізації податкових доходів у 2015 р. стрімко зріс до 33,90%, проте у 2017 р. знизився до середнього значення показника – 27,71%. Показник коефіцієнта фінансової залежності після проведення реформи децентралізації значно зріс – у 2015 р. він становив 56,61%, у 2017 р. значення зменшилося до 49,91%, проте показник залишається на високому рівні. Це свідчить про високу частку субвенцій з Державного бюджету, і про сильну залежність місцевих бюджетів від Державного бюджету.

9. Аналіз медичної та педагогічної субвенцій до місцевих бюджетів України показав, що обсягу освітньої субвенції в частині оплати праці педагогічних працівників, що викладають предмети повної загальної середньої освіти учням ПТНЗ, оплати праці педагогічних працівників спеціальних навчальних закладів для дітей з вадами розвитку, субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТНЗ здійснювалося в обсягах без відповідних обґрунтувань МОН їх обсягу, а щодо субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази МОН взагалі не

подавав до Мінфіну бюджетний запит. Наслідком цього стало передбачення в бюджеті дефіциту або надлишку коштів для покриття видатків місцевих бюджетів; надання коштів, які не відтворюють реальну потребу в них.

10. В роботі проаналізовано результати аудитів Рахункової палати України щодо стану міжбюджетних трансфертів та встановлено, що обсягів цільових коштів медичної субвенції на лікування хворих здійснювалося не від потреби (з урахуванням нормативів забезпечення ліками), а з огляду на доведені граничні обсяги видатків державного бюджету. Як наслідок, спрямованих коштів було недостатньо для придбання ліків, а потреба покривалася за рахунок власних доходів місцевих бюджетів або взагалі не покривалася.

Відсутність законодавчо визначених критеріїв та методології обрахунку обсягів субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад стала однією з причин затвердження в державному бюджеті на 2017 рік, за розрахунками, на 30 % меншого обсягу державної підтримки, чим створено ризики незабезпечення державою рівномірної і стабільної підтримки формування і розвитку інфраструктури громад.

11. В роботі встановлено, що державна фінансова підтримка у вигляді субвенцій об'єднаним територіальним громадам зросла в 39 разів. Близько третини бюджетних коштів, громади спрямували на розбудову власних територій: на розвиток соціально(культурної сфери 60—70% бюджету, на реалізацію інфраструктурних та інвестиційних проектів 25—30% бюджету.

12. В роботі виконано математичне моделювання прогностичних значень обсягів міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів на 2018 рік в залежності від обсягів доходів Зведеного бюджету, за результатами якого встановлено, що зростання обсягів доходів Зведеного бюджету забезпечує зростання міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів України.

13. За результатами проведеного аналізу стану міжбюджетних відносин встановлено, що до недоліків міжбюджетного розподілу фінансових ресурсів слід віднести: висока залежність місцевих бюджетів від трансфертів Державного бюджету; недофінансування видатків місцевих бюджетів в медичній та освітній сфері; низькі темпи об'єднання територіальних громад; відсутність розмежування видатків місцевих бюджетів на виконання власних та делегованих державою повноважень, що розмиває фінансову базу; існування ручного режиму розподілу трансфертів внаслідок відсутності критеріїв їх розподілу (додаткових дотацій та субвенцій(крім медичної та освітньої); нерівномірність, не своєчасність та не повнота перерахування бюджетних трансфертів до місцевих бюджетів.

14. Результати проведеного аналізу дозволили зробити висновок, що ключовими заходами котрі сприятимуть покращенню процесу реформування системи міжбюджетних відносин є: стимулювання місцевих органів влади до зростання власних доходів регіонів на підставі впровадження стимулюючої складової дотацій вирівнювання; забезпечення стабільності формули розподілу дотацій вирівнювання на довгостроковій основі; упровадження методики комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів, яка базується на використанні структурно-ієрархічної моделі; удосконалення методики прогнозування доходів і видатків місцевих бюджетів з урахуванням ризику зниження їх фінансової стійкості; Запровадження диференційованого підходу до регулювання міжбюджетних відносин залежно від рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів; забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів; забезпечення узгодження інтересів суб'єктів міжбюджетних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев І.В. Бюджетна система України: навч. посіб. / І.В. Алексеев, Н.Б. Ярошевич – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 376 с.
2. Бабич А. М. Государственные муниципальные финансы / А. М. Бабич, Л. Н. Павлова. – М.: Финансы, 1999. – 276 с.
3. Бабій Н.В. Стан і проблеми міжбюджетних відносин в Україні / Н.В. Бабій. – К. : Наукові праці НДФІ № 4 (45). – 2008. – С. 23-35.
4. Бак Н. А. Міжбюджетні відносини як складова бюджетного регулювання // Н. А. Бак // Фінанси України. – 2002. – №5. – С. 78–82.
5. Балтина А. М., Межбюджетные отношения в регионе: модели организации регулирования: монография. / А. М. Балтина, В. А. Волохина. – Оренбург: ОГУ, 2004. – 197 с.
6. Богачева О. В. Становление российской модели бюджетного федерализма / О. В. Богачева // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – С. 32
7. Буковинський С. А. Удосконалення вирівнювання фінансового забезпечення територіальних громад / С. А. Буковинський // Фінанси України. – 1999. – №5. – С. 80–84.
8. Буряченко А.Є. Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин / А.Є. Буряченко // Фінанси України. - 2014. - № 2. - С. 19-29.
9. Бюджетний кодекс України N 2456-VI від 08.07.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.44.8&nobreak=1>.
10. Волохова І.С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Монографія. / І.С. Волохова. – О.: ОДЕУ, 2010. – 234 с.
11. Воробьев Ю. Н. Межбюджетные отношения в Украине / Ю. Н. Воробьев, И. В. Усков. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2010. – 276 с.

12. Габа І. М. «Децентралізація» – деякі плюси і мінуси / І. М. Габа // РайонІнфо. – 2014. – № 1.
13. Децентралізація на паузі, або чому уряд та парламент імітують реформу? [Електронний ресурс] / О. Сас // AgroPolit.com — 2017. — Режим доступу: [http://agropolit.com/spetsproekty/247\(detsentralizatsiyi\(na\(pauzi\(abochomu\(uryad\(ta\(parlament\(imituye\(reformu](http://agropolit.com/spetsproekty/247(detsentralizatsiyi(na(pauzi(abochomu(uryad(ta(parlament(imituye(reformu)
14. Другова Ю. В. Бюджетный федерализм: правовой аспект/ Ю. В. Другова / Автореферат дис. канд. юрид. наук. – М.: 1999. – 28 с.
15. Игудин А. Г. Межбюджетные отношения и реформа местного самоуправления / А. Г. Игудин // Финансы. – 2006. – №7. – С. 11–15.
16. Карасев М. Н. Налоговая политика и правовое регулирование налогообложения в России / М. Н. Карасев. – М. : ООО «Вершина», 2004. – 224 с.
17. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика)/ О. П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
18. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України / В. І. Кравченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 487 с.
19. Інформаційна довідка про видатки державного і місцевих бюджетів України у 2016 році /FINANCIAL ANALYSIS OFFICE IN THE VRU [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://feao.org.ua/wp\(content/uploads/2017/06/FEAO\(Vydatki_biydzhativ_A5_03_\(web\(1\(1.pdf](http://feao.org.ua/wp(content/uploads/2017/06/FEAO(Vydatki_biydzhativ_A5_03_(web(1(1.pdf)
20. Ісмаїлов А. Б. Міжбюджетні відносини та напрями їх удосконалення / А. Б. Ісмаїлов // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 27–33.
21. Калетник О.В. Міжбюджетні трансферти в умовах бюджетної децентралізації в Україні / О.В. Калетник // Студентський Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2016. – № 1 (6). – С. 122–125.
22. Костовська В.А. Концептуальні засади побудови та регулювання міжбюджетних відносин в Україні / В.А. Костовська // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». - 2012. - Вип. 9 (2). - С. 215-223.

23. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України / В.І. Кравченко. - К. : Знання, 1999. - 487 с.
24. Криштоф Н.С. Міжбюджетні відносини в системі державного регулювання економіки України на сучасному етапі розвитку / Н.С. Криштоф // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/12.pdf>.
25. Легкоступ І. І. Стан та проблематика міжбюджетних відносин в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arr.chnu.edu.ua/jspui/simplesearch?query=%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%96+%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8>.
26. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.
27. Макаров Г.В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка / Г.В. Макаров ; Нац. ін.-т стратегічних досліджень при Президенті України. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/1021.
28. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн : [навчальний посібник] / Л.О. Миргородська. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 320 с.
29. Моніторинг запровадження децентралізації в Україні — 2014-2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://agropolit.com/spetsproekty/510-monitoring-zaprovadjennya-detsentralizatsiyi-v-ukrayini--2014-2018-roki>
30. Музика-Стефанчук О.А. Фінансово-правова основа місцевого самоврядування в зарубіжних країнах : [навчальний посібник] / О.А. Музика-Стефанчук. - К. : Правова єдність, 2009. - 224 с.

31. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання. Аналітична доповідь / За ред. Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2010. – 35 с.
32. Опарін В.М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні / В.М. Опарін // Фінанси України. – 2015. – № 6. – С. 29–43.
33. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> - Назва з титул, екрана
34. Павлюк К. В. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 1996. – № 6. – С. 24–37.
35. Петрушенко Ю. М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до р2р-кредитування / Ю. М. Петрушенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1 (36). – С. 90–94.
36. Плюс 14,5 млрд грн: перші результати фінансової децентралізації у 2017 році [Електронний ресурс] / Центр громадського моніторингу та контролю. — 2017 — Режим доступу: [http://naglyad.org/uk/2017/05/19/plyus\(14\(5\(mlrd\(grn\(pershi\(resultati\(finansovoyi\(detsent\(ralizatsiyi\(u\(2017\(rotsi](http://naglyad.org/uk/2017/05/19/plyus(14(5(mlrd(grn(pershi(resultati(finansovoyi(detsent(ralizatsiyi(u(2017(rotsi).
37. Податковий кодекс України : станом на 02.12.2010 : № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>.
38. Подпорина И. В. Межбюджетные отношения и бюджетное регулирование/ И. В. Подпорина // Финансы. – 1999. – № 10. – С. 17–20.
39. Постанова КМУ „Про затвердження Порядку розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання, субвенцій, коштів,що передаються до бюджету вищого рівня) та нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів на 2001 рік” від 29.12.2000.
40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку

окремих територій» від 06.02.2012 р. №106. Отримано з:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2012-%D0%BF>.

41. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р / Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

42. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : закон України від 28 груд. 2014 р. № 79-VIII. – Режим доступу : [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

43. Проблемы федерализма: современная модель?/под ред. С. В. Ястржембского. – М.: Фонд соц.-полит. исследований, 1991. – 147 с.

44. Птицын В. И. Бюджетный федерализм и совершенствование межбюджетных отношений/ В. И. Птицын // Финансы. – 1996. – № 9. – С. 7 – 11.

45. Русін В. М. Вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні // Збірн. тез доповідей Першої Інтернет-конф. / Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків. – Тернопіль, 2015.

46. Соколовська А. М. Особливості проведення податкових реформ: світовий досвід і Україна / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 1998. – №12. – С. 71–80.

47. Слухай С. В. Фінансове вирівнювання на рівні територіальних громад – досвід ФРН/ С. В .Слухай //Фінанси України. – 1998. – № 5. – С. 42–53.

48. Таукешева Т.Д. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні / Т.Д. Таукешева, Г.В. Даудова // Теорія та практика державного управління. - 2015. - Вип. 1. - С. 153-158.

49. Трещов М.М. Перспективи впровадження бюджетного федералізму в Україні / М.М. Трещов // Актуальні проблеми державного

управління : зб. наук. пр. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. - № 1 (47).

50. Чеберяко О.В. Бюджетний унітаризм: деякі теоретичні аспекти / О.В. Чеберяко // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». - К., 2005. - № 80. - С. 42-46.

51. Фаттиева А. Р. Межбюджетные отношения в условиях федерализма: монография / А. Р. Фаттиева. – Ижевск.: ИжГТУ, 2005. – 143 с.

52. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія/ В.Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін / за наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.

53. Фещенко Л. В., Проноза П. В., Кузьминчук Н. В. Бюджетна система України : Навчальний посібник. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.

54. Фурдичко Л. Міжбюджетні відносини в Україні в сучасних умовах/ Л. Фурдичко, Н. Гайдис // Регіональна економіка. – 2004. – №2. – С. 225–229.

55. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 23–31.

56. Шуба В. Б. Межбюджетные отношения в РФ / В. Б. Шуба. – М.: изд-во рос. академии им. Г. В. Плеханова, 2004. – 119 с.

57. Що таке міжбюджетні трансфerti місцевим бюджетам / Г. Маркович// Бизнес Цензор. — 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://biz,censor.net.ua/columns/3031398/scho_take_mjbyudjet\(ni_transferti_mstsevim_byudjetam](http://biz,censor.net.ua/columns/3031398/scho_take_mjbyudjet(ni_transferti_mstsevim_byudjetam)